
Sanoista tekoihin

'Vieraan puheen' vastaanotosta lehtiuutisessa

Veikko Pietilä

Uutinen esityksenä esityksistä

Mennävuosina uutista pohtineet tapasivat korostaa, että olennaisimmalta kannalta se "on ajan-kohtaisesta asiasta, tapahtumasta tai ilmiöstä kertova juttu" (Okkonen 1974, 51) eli "selonteko uutisarvoisesta tapahtumasta" (Vehmas 1970, 26). Toki se tätäkin on. Toisaalta tapahtumapuolen painottaminen on omiaan häivyttämään näkyvistä, että uutinen on toimittajan rakentama esitys, jonka välittömänä aineksena eivät ole niinkään tapahtumat kuin erilaiset 'vieraat puheet' eli haastatteluvastauksista ja lausunnoista aina moninaisiin selvityksiin, asiakirjoihin jne. asti ulottuvat esitykset.

Totta kai esim. lausunnon anto on tapahtuma. Silti uutista siitä ei tee niinkään antotapahtuma kuin itse lausunto; asiaa koskeva uutinen onkin tyypillisesti esitys lausunnona. Toisaalta uutiset raportoivat tapahtumista kuten rikoksista ja onnettomuuksista muiden tahojen — yleensä viranomaisten — esityksiin nojautuen, vaikkei tässä välttämättä tuotaisikaan esiin. Siten uutiset ovat välittömästi esityksiä esityksistä ja vasta tätä kautta raportteja tapahtumista ja sen sellaisista.

Tätä nykyä ajatus uutisesta esityksen esitykse-

nä tai diskurssien diskurssina (K. Pietilä & Sondermann 1987, 6-9) on uutistutkimuksessa jo varsin hyvin tiedostettu. Sen mukaan uutisissa on kahdelta taholta — toimituksesta ja sen ulkopuolelta — peräisin olevaa puhetta; Hartleyn (1982, 109-115) sanoin toimittajien 'institutionaalista' ja ulkopuolisten 'sisäänpestettyä' ääntä. Tämä eronteko puheiden välillä herättää kysymyksen niiden suhteista. Tähän mennessä kysymystä on lähestytty etenkin siitä näkökulmasta, miten toimituksen puhe 'toimii' suhteessa ulkopuolisten puheeseen.

Esim. Brunsdonin ja Morleyn (1978), Connellin (1980), Seluckyn (1984) ja ehkä joidenkin muidenkin mukaan toimituksen puhe uutisessa on metakieltä, joka muiden puhetta kehystäänsään ja sitä yhteen sitoessaan samalla kommentoi sitä, antaa sille merkityksiä jne. Toisaalta muiden puheen 'autenttinen' esittäminen oikeuttaa ja autentisoi toimituksen puhetta. Näin syntyy puheiden toisiaan tukeva "perspektiivien vastavuus" (Connell 1980, 148) — ellei sitten ole niin, että toimituksen puhe horjuttaakin ulkopuolisten puhetta (ks. V. Pietilä 1991a ja 1991b) tai etteivät ulkopuoliset astukaan puheissaan toimituksen puheen asettamiin kehyksiin (ks. Brunsdon &

Morley 1978, 67-70).

Ainakin perspektiivien vastaavuustapauksissa puheiden tällaisen suhteen katsotaan luovan nk. läpiheijastavuus- tai todellisuusvaikutelmaa. Muiden puheen 'autentisoimana' toimituksen puhe kadottaa luonnettaan omana toiminnallisena instanssina ja vastaanottaja saa kuin välittömän yhteyden muiden puheeseen tai muuhun tapahtumiseen "todellisessa maailmassa" (Brunsdon & Morley 1978, 61). Toimituksen "näennäisesti läpiheijastava, neutraali" diskurssi vetäytyy kuin ikkunaksi, josta avautuu autenttinen näkymä ulkopuolisten "äänien kamppailunjakkaan" tai ylipäänsä "tuolla olevien" ilmiöiden 'tosiasiamailmaan" (Hartley 1982, 114-115; ks. myös Masterman 1989).

Käsillä olevaa kysymystä on lähetytty toisinkin. Tutkiessaan uutisjournalismia yhteiskunnallistajana K. Pietilä ja Sondermann (1987, 7) tarkastelevat, miten toimituksen ja muiden puheet muodostavat lehti uutisissa "puhuttelijan ja puhuteltavan välistä yhteisöä, diskursiivista 'meitä'". Heistä toimituksen puhe — astuessaan muiden puheen ja vastaanottajan väliin — mitätöi tai relativoi muiden puheen puhutteluvoiman; se osoittaa, että huolimatta me-yhteisön rakentamispyrkimyksestä muut ovat lehden ja lukijoiden 'me-yhteisöön' kuulumattomia ulkopuolisia 'niitä'. Tästä näkökulmasta puheet eivät sinänsä tue eivätkä horjuta toisiaan vaan niiden suhde on, että ulkopuolisten puhe "on puskuroitu lehden diskurssin taakse" (mt., 55).

Niin em. tutkimuksissa kuin journalismin tutkimuksessa ylipäänsäkin on pitkälti sivuutettu kysymys siitä, kuinka uutisissa on tapana esittää ulkopuolisten puhetta.¹ Tämä on hämmästyttävää siihen nähden, miten ratkaisevasti uutiset perustuvat "poliitikkojen, tuomareiden ja muiden uutishenkilöiden lausumien sanojen raportointiin" näin tai noin (Toolan 1988, 119-120). Ainoa käsiini osunut tutkimus, jossa se on nimellisenä tutkimusongelmana, on Roehin ja

Nirin (1990) tutkimus muiden puheen esittämis-tavoista Israelin radion uutisissa. He lähestyvät ongelmaa ideologian tietyn käsittämistavan pohjalta ja päätyvät siihen, että nuo esittämistavat pitävät yllä uutisten "hallitsevaa 'objektiivisuus-retoriikkaa'" — so. että etualalle kohoavat "kaavanmukaista, ei-poikkeavaa, persoonatonta diskurssityyppiä" uusintavat tavat (mt., 225).

Itse lähestyn tässä samaa ongelmaa hieman eri näkökulmasta. Lähtökohtanani on K. Pietilän ja Sondermannin (1987, 37) esittämästä hieman lavennettu ajatus, että uutisten tuottaminen on niiden pohjana olevien puheaktien (ja akteissa käsiteltyjen asioiden) "julkista vastaanottoa tai 'luentaa'". Kyse on sen selvittämisestä, mitä tässä vastaanotossa 'tapahtuu' — siis millaisena vastaanotto tai 'luenta' realisoituu itse uutisissa. Välineitä kysymyksen lähestymiseksi kehitellen lähinnä kielitieteessä ja kirjallisuuden tutkimuksessa esitettyjen ajatusten pohjalta. Kiinnitän aluksi huomioni kahteen kysymykseen: mitä em. tieteenaloilla on sanottu yhtäältä kertojan ja henkilön diskurssista ja toisaalta kertojan tavasta 'ottaa vastaan' henkilön diskurssia. Näistä juontuvien kehittelyjen pohjalta käyn sitten läpi yhden esimerkkiuutisen.

Kertojan ja henkilön diskurssista

Kirjallisuudentutkimuksessa kertojan diskurssi viittaa suurin piirtein siihen, mistä puhuin edellä toimituksen puheena, ja henkilön diskurssi siihen, mistä puhuin ulkopuolisten puheena. Ajatus on, että fiktiivisen tekstin "kerrontarakenteessa on kahdenlaisia puhujia, kaksi kielellisen aktiiviteetin lähde: kertoja ja henkilöitä" (Doležal 1967, 547). Siten kertomus ei rakennu "niinkään yhdestä kuin useammasta diskurssista" — vähintään kahdesta eli siis "kertojan diskurssista ja henkilöiden diskurss(e)ista" (Genette 1988, 11).

Ajatus palautuu jo antiikin näkemukseen kahdesta kerrontatavasta: *diegesiksestä* ja *mimesik-*

sestä. Genetten (1980, 162) mukaan Platon tar-koitti edellisellä tapaa, jossa runoilija ”itse on puhuja eikä edes yritä uskotella meille, että joku muu kuin hän itse puhuisi”, ja jälkimmäisellä tapaa, jossa runoilija ”esittää puhetta ikään kuin hän olisi joku muu” (ks. myös Hernadi 1972, 187-188 ja Lodge 1984, 92-93). Diegesiksessä kertoja esittää henkilöiden puheet osana omaa diskurssiaan antamatta henkilöille mitään erottuvaa diskursiivisen toimijan asemaa; mimesiksessä henkilöt taas puhuvat näennäisesti ilman kertojan välitystä. Kertomukset sisältävät yleensä kumpaakin esitystapaa (ja usein sellaistaakin, joka ei palaudu suoraan jommaksi kummaksi).

Uutisessa ulkopuolisten puhe voidaan ymmärtää henkilöihin rinnastuvien *esiintyjien* diskurssiksi. Mutta onko toimituksen puhe siinä *kertojan* diskurssia? Eli onko uutisessa kertojaa? Esim. Tammesta (1983, 38) ei ole, koska hänestä faktuaalisen tekstin kertoja ”on sama kuin sen tekijä”. Faktuaalista tekstiä ei voikaan kertoa mikään fiktiivinen kertoja (vrt. mt., 39). Toisaalta Tammi (mt., 37) korostaa, että fiktiivisen henkilön ohella kertojassa on kyse myös ”kirjallisten keinojen joukosta, jota määrättyjen sääntöjen puitteissa soveltaen on tuotettu kertova teksti”. Tältä kannalta uutisessa taas olisi kertoja — tuotetaanhan se ’kirjallisia’ keinoja ”määrättyjen sääntöjen puitteissa soveltaen”. Katsonkin, että myös uutisessa voidaan puhua kertojasta ja tämän diskurssista.

Miten kertojan ja henkilöiden/esiintyjien diskurssit voidaan sitten erottaa toisistaan? Tammen (1985, 60) mukaan kirjallisuudessa kertojan diskurssia ovat jaksot, ”jotka lukeutuvat kertojan tiliin ja joista ei löydy todisteita henkilöiden näkökulmien vaikutuksesta”; henkilöiden diskurssia taas jaksot, ”jotka lukeutuvat suoraan henkilön tiliin ja joista ei löydy merkkejä kertojan näkyvästä välitystoiminnasta”. Jälkimmäistä tuotetaan joko ”kirjaamalla puhdasta puhetta” tai siten, että ”muuten asiaan puuttumaton kertoja

lainaa” henkilön ”julkilausumatonta ’puhetta’” (mt.).

Näin esitettynä diskurssien ero tuntuu selvältä ja yksinkertaisesti diegesis/mimesis -jakoon palautuvalta. Joskus edessämme kuitenkin on ”erityinen sulautumadiskurssin tyyppi” (mt., 61), jolloin on vaikea sanoa, kumman — kertojan vai henkilön — diskurssista on varsinaisesti kyse. Tammesta (mt., 63) näissä tapauksissa on esillä ”kaksoisfokus”, kaksi yhteensulautunutta näkökulmaa. Tällä perusteella hän lukee ne nk. vapaata epäsuoraa esitystä ilmentäviksi. Taas esim. Coulmas (1986, 10) katsoo, ettei näkökulmien sulauttaminen ole vapaan epäsuoran esityksen yksinoikeus. Mm. tämän ongelman vuoksi on seuraavassa paneuduttava tarkemmin siihen, kuinka kertoja voi ’ottaa vastaan’ ja välittää henkilön diskurssia.

Henkilöiden diskurssin ’vastaanottamisesta’

Otan lähtökohdaksi pari Vološinovin (1990) alunperin v. 1929 esittämää näkökohtaa. Hän erottaa kaksi tekijän (tässä kertojan) tapaa vastaanottaa henkilön ’vierasta puhetta’: *suoraviivaisen ja maalauksellisen* (mt., 143-144). Edellisessä kertoja rajaa henkilön diskurssin erilleen omasta diskurssistaan mutta saattaa toisaalta sen tyyllillisesti yhdenmukaiseksi omansa kanssa; jälkimmäisessä kertoja taas häivyttää rajaa oman ja henkilön diskurssin väliltä mutta säilyttää toisaalta henkilön diskurssin tyyllillisiä erityispiirteitä. Siten molemmissa vastaanottotavoissa henkilön diskurssille ’tapahtuu’ jotakin — edellisessä sen tyyllilliset erityispiirteet häviävät, jälkimmäisessä se taas enemmän tai vähemmän sulautuu kertojan diskurssiin.

Vološinov antaa ymmärtää, että suoraviivaisen tapa on etualalla asiaproosassa, maalauksellinen taas taideproosassa tai sen tietyissä muodoissa. Hänestä suoraviivaisessa tavassa ”vastaan otetaan vain se *mitä* puhutaan, sikseen jää

se *kuinka* puhutaan” (mt., 143) — eli sikseen jää puheen tyyli. Olettamusta, etteivät esiintyjien diskurssit uutisproosassa eroa tyyllillisesti sanottavammin toisistaan, voidaan perustella kahdelta suunnalta. Ensinnäkin yhteiskunnassa on kehittynyt tietynlainen tapa tuottaa esityksiä julkisuuteen: lausunnot, selvitykset yms. laaditaan kaikki samantapaista ”arvovaltaista ja virallista julkistyyliä käyttäen” (Fowler 1991, 23). Toiseksi nämä esitykset muokataan toimituksessa journalistiselle diskurssille ominaiseen tyyliin, jolloin niiden välillä mahdollisesti olevat vähäiset tyyl erot hioutunevat pitkälti pois.²

Ongelmallisempi kysymys on, päteekö utisiin myös se suoraviivaisen vastaanoton edellytys, että kertojan ja esiintyjien diskurssit erottuvat selvästi toisistaan. Esim. Hartley (1982, 114) mukaan uutisissa ”institutionaaliset ja sisäänpäästetyt äänet” on tapana tuntomerkittää ja erottaa tarkasti toisistaan. Tämä pätee kyllä periaatteessa.³ Käytännössä tilanne voi olla toinen, mitä osoittavat ne ongelmat, joihin K. Pietilä ja Sondermann (1987) törmäsivät yrittäessään lehtiutisissa erottaa välineen diskurssin ulkopuolisten diskurssista. Lehtiutisissa voikin olla viljalti esitystä, jossa kertoja ei ole häivyttänyt vain esiintyjien diskurssien tyyliä vaan myös niitä omasta diskurssistaan erottavia rajoja.

Vološinovin erottelu on puutteellinen sikäli, ettei hän ole ottanut huomioon sellaista vieraan puheen vastaanottotapaa, jossa kertoja sisällyttää sen enemmän tai vähemmän erottumattomaksi osaksi omaa diegeettistä kerrontaansa. Sitä vastoin uudemmissa henkilön diskurssin vastaanotto- ja välittämistapoja koskevissa jaoteluissa tämä on useinkin huomioitu. Yleensä niiden pohjana on muodossa tai toisessa mimesis/diegesis -ulottuvuus.

Jos kiinnitetään huomio kertojan ja henkilön diskurssien toisistaan erottumiseen, niin ulottuvuuden mimeettiseen päähän sijoittuvat perinteisesti erotetut kaksi henkilön diskurssin välittä-

mistapaa: ”*oratio recta* (suora lainaus) ja *oratio obliqua* (epäsuora lainaus)” (Coulmas 1986, 2).⁴ Edellisen perusmuoto on ’X sanoi: ”A”’, jälkimmäisen ’X sanoi, että A’. Näissä kertojan diegeettistä diskurssia ovat ’X sanoi: ”...” ja ’X sanoi, että’, kun taas esiintyjän mimeettistä diskurssia on ’A’. Vaikkei mikään esim. uutistekstissä takaa, että A on kertojan sellaisenaan kirjaamaa esiintyjän diskurssia, se silti tulee kummassakin tapauksessa luetuksi esiintyjän tiliin.⁵ Tuchman (1972 ja 1978) puhuu näistä strategisina objektiivisuusrituaaleina, joilla kertoja tekee A:sta esiintyjän puhetosion ja vetäytyy sen osalta itse vastuusta.

Ulottuvuuden diegeettiseen päähän sijoittuvaa esitystä on kutsuttu eri nimin: ”diegeettinen tiivistys” (McHale 1978, 258), ”puheaktin kerronnallinen raportti” (Leech & Short 1981, 324), ”kertojan teksti” (Bal 1985, 141), ”dialogiparafrasi” (Cohan & Shires 1988, 89) jne. McHalen (mt.) mukaan se sisältää ”pelkän raportin puheaktin tapahtumisesta täsmentämättä lainkaan, mitä tai miten sanottiin”. Hän antaa siitä eräästä Dos Passosin romaanista poimimansa esimerkin (muiden esittämät esimerkit ovat vastaavanlaisia):

”Saatuaan hiukan giniä kitusiinsa Charley alkoi ensi kertaa eläissään kertoa sotajuttuja.” (Mt., 259)

Koska virke ei kerro mitään tarkempaa Charleyn puheaktien sisällöstä tai tyylistä, sen mitään osaa ei voida lukea hänen diskurssiinsa; siten se on kokonaisuudessaan kertojan diskurssia. Tarkastellaan silti, mitä sitä tuotettaessa on tapahtunut. Voimme olettaa, että kertoja on kuullut Charleyn puheakteja ja tekee asiasta edelleen kertoessaan seuraavan tiivistävän yleistyksen: Charley alkoi ”kertoa sotajuttuja”. Tämän olettumuksen pohjalta voidaan sanoa, että kertoja on transformoinut joukon sisällöltään ja tyylliltään tietynlaisia puheakteja pelkäksi puheaktijoukon tapahtumaksi.⁶

Ulottuvuuden mimeettisen ja diegeettisen

pään väliin jää välittäviä muotoja. Eri jaottelut noteeraavat tämän eri tavoin. Esim. Bal (1985, 141) puhuu välittävänä muotona vain vapaasta epäsuorasta esityksestä, kun taas Leech ja Short (1981, 324) ja varsinkin McHale (1978, 259) erottelevat niitä useampia.⁷ Olennaista on, että niihin jää selviä sisällöllisiä tai tyylillisiä jälkiä henkilön diskurssista vaikkei kertojan ja henkilön diskurssien raja niissä olekaan muodollisesti niin selvä kuin suorassa tai epäsuorassa esityksessä. Uutisen tapaisissa faktateksteissä näitä muotoja voi pitää kertojan tekemänä transformaatioina esiintyjän perus- tai lähtökohtamuodossaan suorana (tai epäsuorana) esityksenä esitettävissä olevista puheakteista, vaikkeivät transformaatiot olekaan niin radikaaleja kuin puhtaasti diegeettisessä esityksessä.

Lähdin edelliseen tarkasteluun tarkoituksena etsiä välineitä sen kysymyksen käsittelemiseksi, mitä uutisissa esiintyvien diskurssille niiden uutisina realisoituvassa julkisessa vastaanotossa 'tapahtuu'. Tarkastelun perusteella voidaan sanoa, että kertoja voi ottaa esiintyjien diskurssit vastaan puheena ja erottaa ne omasta diskurssistaan (suora ja epäsuora esitys) tai transformoida niitä eri tavoin ja eriasteisesti — äärimmillään siten, ettei niiden puheluonteesta säily juuri jälkeäkään (diegeettinen tiivistys). Näin transformoituina ne menettävät sidoksensa alkuperäiseen puhujaan ja muuttuvat puhtaasti kertojan diskurssiin lukeutuvaksi ainekseksi.

'Vieraan puheen' vastaanotosta lehtiutisessa: esimerkki

Edellisen perusteella voidaan esiintyjien diskurssien vastaanottoa lehtiutisissa lähestyä brittiläisen East Anglia -ryhmän journalistisiin teksteihin soveltaman transformaatioajattelun pohjalta (Fowler et al. 1979 ja Kress & Hodge 1979; ks. myös Fowler 1971, 1974 ja 1991, 76-80). Vaikkei ryhmä olekaan tutkinut esiinty-

jien diskurssin välittämistä, mikään ei nähdäkseen estä transformaatioerittelyn soveltamista myös siihen. Erittelyn idea on, että tekstin pintavirkkeet edustavat joko sellaisinaan tai eri tavoin transformoituina lähtökohtanaan olevia syvävirkkeitä. Siten niiden tuottamisessa mahdollisesti tapahtuneita transformaatioita — ja näiden 'toimintaa' — voidaan tutkia rekonstruoidamalla lähtökohtana ollut muoto ja vertaamalla pintavirkettä siihen (ks. Kress & Hodge 1979, 15-37).

Ryhmän erottamista transformaatioista tässä etukäteen keskeisimpiä lienevät *poisjätto*, *korvaaminen* ja *yhteensulauttaminen*. Poisjätto tarkoittaa tietysti sitä, että pintavirkkeessä on syvävirkkeestä jätetty jotain pois, korvaaminen sitä, että pintavirkkeessä jokin on ilmaistu toisin kuin syvävirkkeessä, ja yhteensulauttaminen sitä, että pintavirkkeessä on sulautettu yhteen esim. useampi syvävirke. Seuraava esimerkki antaa tarkemman kuvan transformaatioerittelyn toteuttamisesta.

Sitä ennen vielä pari sanaa kertojan diskurssista. Uutista tuotettaessa kertoja toimii valitsemalla esiintyjien diskurssista informaatiopaloja (ja muokkaamalla niitä journalistisesti), asettamalla ne tiettyyn järjestykseen sekä tuottamalla ne yhteennivovan sidoskurssin (Pietilä 1991a ja 1991b). Sidosdiskurssi on kertojan varsinainen diskurssi. Siinä olen erottanut informaatiopaloissa esitettyä koskevat *tiivistyks*et, sitä yhteyksiinsä asettavat (*tausta*)*faktat* sekä informaatiopaloihin liittyvät *tunnistukset*, jotka ilmoittavat, kenen esiintyjän diskurssista mikin pala on. Käytän seuraavassa tätä termistöä.

Jäljitän esiintyjien diskurssien vastaanottoa seuraavasta *Aamulehden* 17.4.1991 julkaisemasta uutisesta, joka kertoo tuolloin perusteilla olleen Ahon hallituksen ohjelmaneuvoittelusta. Olen valinnut uutisen siksi, että sen pohjana oleva aines on — mm. uutiseen liitetyn kuvan perusteella arvioiden — mitä ilmeisimmin peräisin hallitusneuvoittelijoiden järjestämästä tiedo-

UUSI HALLITUS REPII BUDJETIN AUKI

Tel-maksu ja aiotaan yhä alentaa, terveyskeskusmaksu nousee esiin?

	A		
	Helsinki		
1	Uusi porvarihallitus repii auki sinipunahallituksen viimeisen budjetin. Puhemies Esko Ahon (kesk) mukaan säästökohteita on pakko löytää jo tämän vuoden budjetista, vaikka vuotta on eletty kohta jo kolmasosa.	23	puolueet lähtevät siitä, ettei devalvaatiota tehdä.
20	Kuluvan vuoden budjettia on rukattu jo monta kertaa. Lama yllätti valtiovarainministeriön niin pahasti, että verotulot arviointiin 12 miljardia markkaa liian suuriksi. Vaalivuosien tapan budjetin loppusumma paisui. Menot lisääntyivät seitsemän prosenttia edellisvuodesta.	240	Hallitusohjelmaa työstävät neljän puolueen edustajat kuuliivat tiistaina asiantuntijoita, eikä varsinaisen poliittinen kädenvääntö vielä alkanut.
3	Työeläkemaksujen alentaminen on yhä Ahon ja keskustan tavoitteena, vaikka ammattiyhdistysjohtajat ovat sen torjuneetkin. Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Ilro Viinanen kannatti Ahoa vaihteesti.	25	Metsäteollisuuden johto kävi kertomassa, että nykymenolla pannaan syksyllä tehtaita kiinni. Ilro Viinanen tuomitsikin Paperiliiton lakkoaikeet selväsanaisesti.
4	— Oma merkityksensä sillä on, mutta sitä ei pidä yliarvioida. Viinanen sanoi.	VO2	Rannat saavat olla
5	Ahon tavoitteena on laaja talouspaketti, johon kuuluisi tuloneuvottelut tulla hänen mukaansa mieluusti käydä jo ennen seuraavan vuoden budjetiesityksen antamista.	26	Rantojensuojeluohjelman aukirepiminen ei tule hallitusohjelmaan, siihen ei kokoomus suostu. Varsinkaan kun ohjelman poliittinen hinta maksettiin jo tappiolla viime vaaleissa.
6	Hallitusohjelman ensimmäiset linjaukset tehdään torstaina. Ministerinpaikkoja aletaan jakaa ilmeisesti viikonvaihteessa.	27	Ydinvoimasta hallitusohjelmaan tuskin kirjataan mitään. Teollisuudelle luvataan turvata kohtuuhintaisia energiaa. Kansanedustajat saanevat eduskunnassa ydinvoimalasta päätettäessä vapaat kädet.
7	Hallituspuolueiden keskuudessa puhuttiin tiistaina muun muassa terveyskeskusmaksun palauttamisesta, 50 markan terveyskeskusmaksun kerrotaan siirtävän valtiovarainministeriössä valmisteltuun säästöpakettiin.	28	Maatalouden yliuotannon vientituen lopettamisesta ilmeisesti pystytään sopimaan.
8	Valtiovarainministeriön virkamiehillä on valmiina salainen kolmen miljardin markan säästöpaketti ensi vuoden budjettia varten. Se laadittiin edellisen hallituksen pyynnöstä.	29	
90	Teollisuudesta pikaselvitys	30	
10	Teollisuuden ongelmia käsittelemään perustettiin tiistaina työryhmä, joka tekee tilanteesta pikaselvityksen jo huomiseksi.	31	
110	Ahon mukaan teollisuuden ongelmat ovat vieläkin suurempia kuin julkisuudessa on kerrottu.	VO3	Kristillisillä ei ongelmia
12	Pikatyöryhmässä ovat Suomen Pankin johtaja Markku Puntila, valtiovarainministeriön valtiosihteeri Eino Keimänen, teollisuuden keskusliiton toimitusjohtaja Timo Relander, SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen sekä edustajat yrittäjien keskusliitosta ja MTK:sta.	32	Perusturvauudistus kirjataan ilmeisesti hallitusohjelmaan, mutta hitaalla aikataululla. Aho puhui tiistaina laadullisista uudistuksista. Talouden synkät näkymät on taottu neuvottelijoiden päähän niin monen asiantuntijan voimin, ettei kukaan vaadi uusia menoja.
13	Teollisuus on vaatinut neljän prosentin devalvaatiota, tai kuten sen edustajat mieluummin sanovat: edellisen neljän prosentin revalvaation purkamista.	330	Keskusta on tuomassa hallitusohjelmaan maakuntaitsehallintoa. Nähtäväksi jää, miten lääninhallitusten ja kuntien väliin sijoittuva uusi hallinto käy yksin julkisten menojen karsimisen kanssa.
140	Teollisuus on vaatinut neljän prosentin devalvaatiota, tai kuten sen edustajat mieluummin sanovat: edellisen neljän prosentin revalvaation purkamista.	34	Verouudistuksen jatkamiseen on kovia paineita.
150	Ahon mukaan kaikki hallitus-	35	Kristillinen liitto on neuvotte- luissa erittäin sovinnonhaluinen. Puolue ei ole puuttunut vielä yhteenkään asiaan. Yleinen raittisuuden ja terveiden elämäntapojen edistäminen sopii hyvin hallituksen ohjelmaan.
16		36	
17		37	
VO1		38	
18		39	
190		40	
20		VO4	Vihreillä oli paineita
21		41	Vihreiden puheenjohtajan Heidi Hautalan lausuntojen pyörimisen taustalla olivat puolueen sisäiset paineet. Hautala oli jo lauantaina valmis tinki- mään suurvoimalakiellon ja kahden prosentin säästön kir- jaamisesta hallitusohjelmaan, mutta joutui kääntämään kek- kansa maanantaina.
210		42	Hallitusneuvotteliolle vih- reät selittivät käyttävänsä puolue- ensa sisäisellä tilanteella.
220		43	

tustilaisuudesta. Siten se on tyyppillinen esitys esityksistä, so. tilaisuudessa esiintyneiden puhe-
teoista.

Esiintyjien diskurssien vastaanotto/välitys on jaettavissa kolmenlaisiin tapauksiin: (1) *suoraan tai epäsuoraan esitykseen*, jossa puheaktien puheluonne sekä kertojan ja esiintyjän diskurssien raja säilyvät selvinä, (2) *esitystä epämääräistäviin transformaatioihin*, joissa niin puheaktien puheluonne kuin kertojan ja esiintyjän diskurssien rajakin käyvät epäselviksi, sekä (3) *radikaaleihin transformaatioihin*, joissa puheaktien puheluonne häviää tyystin eli jotka kertoja on sulauttanut täydelleen osaksi omaa diegeettistä diskurssiaan. Tarkastelen näitä yksityiskohtaisemmin seuraavassa.

1. *Suora ja epävuora esitys* (tapaukset merkitty järjestysnumeron perässä olevalla merkillä ◇). Uutisessa vain virke 9 on selvästi suoraa esitystä. Olen kuitenkin tulkinut myös virkkeen 21 loppuosan suoraksi esitykseksi — so. katson kaksoispisteen vuoksi, että sitä seuraava jakso 'edellisen neljän prosentin revalvaation purkamista' on teollisuuden edustajien diskurssin suoraa esitystä sitä edeltävän osan 'tai kuten sen edustajat mieluummin sanovat:' taas ollessa tunnistuksen ja taustafaktia sisältävää kertojan diskurssia.

Epäsuoraa esitystä edustavat puolestaan virkkeet 2, 11, 19, 22, 24 sekä 33. Virkkeitä 24 ja 33 lukuunottamatta muut ovat muotoa 'X:n mukaan niin ja niin'. Kaikissa em. suoran ja epäsuoran esityksen tapauksissa puheaktin puheluonne ja kertojan ja esiintyjän diskurssiraja säilyvät selvinä. Esim. virkkeen 33 osalta asia voidaan esittää näin: 'Aho puhui tiistaina / laadullisista uudistuksista'. Eli alkuosa on tunnistuksen 'Aho' ja taustafaktia 'puhui tiistaina' sisältävää kertojan diskurssia, kun taas loppuosaa 'laadullisista uudistuksista' on parafrasi Ahon diskurssista ja kuuluu siihen.

Katkoviivoin alleviivatut virkkeet 14 ja 15 ovat hiukan ongelmallisempia. Kertoja on transformoinut ne passiivimuotoon, josta syystä varsinkin virkkeessä 15 käy epäselväksi, kenen esiintyjän diskurssia se sisältää. Tosin koska se seuraa samassa kappaleessa virkettä 14, tämän kontekstiyhteyden perusteella voi päätellä, että virkkeessä esitetyn ovat kertoneet jotkut hallituspuolueiden edustajat. Oli miten oli, passiivisaatiosta huolimatta näissä virkkeissä säilyy niiden puheluonteesta sekä kertojan ja esiintyjän diskurssirajan selvänä pitävä epäsuoran esityksen rakenne. Esim. virkkeessä 15 'kerrotaan' on kertojan diskurssia ja muu

jonkun esiintyjän — luultavasti hallituspuolueiden joidenkin edustajien — diskurssia.

2. *esitystä epämääräistävät transformaatiot*. Nämä on erotettu radikaaleista transformaatioista seuraavan kriteerin nojalla: jos virkkeen/lauseen pohjaksi voidaan rekonstruoida (vähintäänkin) epäsuoran esityksen muotoa oleva lähtökohta, se on esitystä epämääräistävä transformaatio; ellei näin voida tehdä, virke/lause on radikaali transformaatio. Esitystä epämääräistäviä transformaatioita uutisessa on kahdenlaisia: lievempiä (alleviivatut tapaukset) ja vahvempia (laatikoidut tapaukset).

Lievempiä tapauksia edustavat virkkeet 8, 21 (alkuosa), 25, 26 (loppuosa), 29 ja 43. Selvitellen nyt, mistä niissä on kyse ja mitä niissä on 'tapahtunut'. Lähdetään virkkeestä 8 'Kokoomuksen eduskuntaryhmän...'. Se voidaan ymmärtää seuraavaksi lähtökohtanaan olevan epäsuoran esityksen (8') transformaatioksi:

(8') Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Iiro

(8) Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Iiro

(8') Viinanen sanoi vaimeasti kannattavansa Ahoa.

(8) Viinanen — kannatti Ahoa vaimeasti.

Transformaatiossa kertoja on jättänyt lähtökohtavirkkeen verbin 'sanoi' pois (ja vaihtanut omaa arviotaan olevan sanan 'vaimaasti' paikkaan). Jotta nähtäisiin, mitä tästä on seurannut, on aluksi tuotava esiin, mitkä seikat säilyisivät lähtökohtavirkkeessä selvinä.

(a) Ensiksikin säilyisi selvänä, että kyse on yhtäältä puheesta ('sanoi') ja toisalta teosta ('kannattavansa').

(b) Toiseksi kertojan ja esiintyjän diskurssiraja säilyisi selvänä. Asia olisi kuvattavissa näin 'Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Iiro Viinanen sanoi vaimeasti / kannattavansa Ahoa' — eli vinoviivaa edeltävä osa kuuluisi kertojan ja sitä seuraava osa esiintyjän eli Viinanen diskurssiin.

(c) Lähtökohtavirke säilyttäisi selvänä myös ulkopuolisen kertojan ja sisäpuolisen Viinanen näkökulmien eron (ulko- ja sisäpuolisen näkökulmista ks. K. Pietilä & Sodermann 1987, 73). Ulkopuolisen kertojan näkökulma kohdistuisi Viinanen sanomiseen; sisäpuolisen Viinanen näkökulma taas sanottuun asiaan ('kannatan Ahoa').

Verbin 'sanoi' poisjättö häivyttää puheaktin puheluonetta ja korostaa sen tekoluonnetta. Tämän seurauksena kertojan ja esiintyjän diskurssit tuotavat jäljelle jääneessä verbissä 'kannatti' yhteen; ts. käy vaikeaksi sanoa, onko se kertojan vai esiintyjän diskurssia. Muilta osin diskurssit kyllä pysyvät erillään. Edelleen verbissä 'kannatti' ulkopuolisen ja sisäpuolisen näkökulmat tuotavat yhteen: sisäpuolisen Viinanen orientaatio alkaa näkyä ulkopuolisen kertojan näkökulmasta.

Tässä on nyt paikallaan kiinnittää hiukan huomiota puheen ja teon suhteeseen. Puheaktiteorian (ks. Austin 1962 ja Searle 1969) mukaan puhuminen on paitsi puhu-

mista samanaikaisesti myös tekemistä: niinpä puheakti, jossa joku ilmoittaa kannattavansa jotakuta, ei kerro tekemisestä (so. kannattamisesta) vaan on sitä. Siten on syytä erottaa toisistaan (1) puheakti puheena, (2) puheakti siinä toteutuvana tekona ja (3) puheaktissa (mahdollisesti) puhuttu teko, jota se itsessään ei toteuta. Virkkeessä 8 puheakti häipyä puheena mutta jää jäljelle toteuttamaan tekona. Tuonemmissa esitystä vahvemmin epämääräistävissä transformaatioissa puheakti häipyä niin puheena kuin toteuttamaan tekonakin, jolloin jäljelle jää puheena ollut teko — siis teko, joka puheaktissa itsessään ei toteudu.

Virkkeen 21 alkuosa ja virke 25 ovat edellistä vastaavia transformaatioita. Kummassakin puheaktin puheluonte häipyä pois, jolloin jäljelle jää aktissa toteutuva teko:

(21') Teollisuus on sanonut vaativansa...

(21) Teollisuus on — vaatinut...

(25') Iiro Viinanen sanoikin tuomitsevansa...

(25) Iiro Viinanen — tuomitsikin...

Tällaiset transformaatiot — 'sanoi kannattavansa' asemesta 'kannatti', 'on sanonut vaativansa' asemesta 'on vaatinut', 'sanoikin tuomitsevansa' asemesta 'tuomitsikin' jne. — ovat niin viattoman jokapäiväisiä, että niitä on transformaatioiksi vaikea havaita. Silti ne ovat sellaisia. Ne muuttavat puheen siinä toteutuvaksi toiminnaksi ja tekevät virkkeistä epämääräisiä sikäli, että kertojan ja esiintyjän diskurssien raja hämärtyy ja kummankin tosiasiassa eri näkökulmat vuotavat yhteen.

Virkkeen 26 loppuosa sekä virkkeet 29 ja 43 poikkeavat hieman edellisistä. Virkkeen 26 loppuosan kertoja on transformoinut seuraavasti:

(26') ...ei tule hallitusohjelmaan, koska siihen kokoomus

(26) ...ei tule hallitusohjelmaan, — siihen kokoomus

(26') ei sano suostuvansa.

(26) ei — suostu.

Edellisten virkkeiden tapaan kertoja on pyyhkinnyt puheaktin puheluonteen pois, jolloin jäljelle on jäänyt aktissa toteutuva teko ('ei suostu'). Toiseksi kertoja on jättänyt pois konjunktion 'koska', joka pitäisi selvänä, että virkkeen alkuosa on loppuosaan perustuva päätelmä. Yhdessä puheluonteen häivyttämisen kanssa tämä poisjätö luo vaikutelmaa, että virke 26 olisi kokonaisuudessaan kertojan diskurssiin kuuluvaa faktisen toiminnan ja tapahtumisen esitystä. Tärkeintä tältä kannalta on, että transformaation seurauksena virkkeen alkuosa menettää luonnettaan ajatuksellisena, kokoomuksen "siihen emme suostu" -puheaktiin perustuvana päätelmänä ja alkaa vaikuttaa puhtaalta todellisuuden tapahtuman toteamiselta.

Virke 29 eroaa edellisistä passiivimuotonsa vuoksi. Jos se olisi muodossa "Teollisuudelle turvataan kohtuuhintaista energiaa", se olisi radikaali, puhtaasti kertojan diskurssiin lukeutuva transformaatio. Verbi 'luvataan' jättää sii-

hen kuitenkin jäljen jonkun — passivisaation vuoksi anonyymiksi jäävän — esiintyjän lupausluonteisesta puheaktista. Kuten edellisissä tässäkin on aktin puheluonte pyyhitty pois, joten jäljelle on jäänyt aktissa toteutuva lupateko. Tältä kannalta virke passiivimuodostaan huolimatta vastaa edellä tarkasteltuja.

Virke 43 voidaan ymmärtää seuraavaksi puheaktin epäsuoran esityksen transformaatioksi:

(43') Hallitusneuvottelijoille vihreät sanoivat käytöksen-

(43) Hallitusneuvottelijoille vihreät — selittivät

(43') sä johtuvan puolueensa sisäisestä tilanteesta.

(43) käytöstään puolueensa sisäisellä tilanteella.

Kertoja on korvannut puheaktin puheluonteen säilyttävän ilmiön 'sanoivat käytöksensä johtuvan' puheluonteen häivyttävällä ja aktin tekoluonnetta korostavalla ilmaisulla 'selittivät käytöstään'. Transformaatio toimii tältä osin edellisten tavoin.

Esitystä vahvemmin epämääräistäviin tapauksiin lukeutuvat otsikko ja alaotsikko sekä virkkeet 1, 7, 10, 35 ja 42 (alkuosa). Lähdetään otsikosta. Sen lähtökohdaksi rekonstruoitavissa olevaa puheaktin epäsuoraa esitystä (0')⁹ kertoja on transformoinut seuraavasti:

(0') UUSI HALLITUS SANOO REPIVÄNSÄ BUDJE-

(0) UUSI HALLITUS — REPII - - - - BUDJE-

(0') TIN AUKI

(0) TIN AUKI

Transformaatioissa kertoja on jättänyt verbin SANOO pois ja muuntanut verbin REPIVÄNSÄ muotoon REPII. Tämän vähäiseltä tuntuvan operaation seuraukset ovat drastisemmat kuin edellisissä tapauksissa. Ilmaus SANOO REPIVÄNSÄ pitäisi selvänä, että (a) kyse on puheesta, joka (b) ilmaisee tulevaisuuteen viittaavaa aietta ja toteuttaa tällaisena tietyn teon (teko on lupaus, uhkaus, varoitus tai vastaava). Transformaatio on pyyhkinnyt nämä molemmat seikat pois, jolloin jäljelle on jäänyt aiottu mutta ei itse puhekatissa toteutuva teko. Niinpä otsikon mukaan uusi hallitus ei vasta puhu ja lupaa (uhkaa, varoita tms.) vaan jo tekee eli on siirtynyt 'sanoista tekoihin'.¹⁰

Transformaation myötä lähtökohdaviirkeessä selvänä pysyvä kertojan ja esiintyjän diskurssien raja (UUSI HALLITUS SANOO / REPIVÄNSÄ BUDJETIN AUKI) vuotaa pahemmin kuin edellisissä tapauksissa. Käy epäselväksi, kuuluuko osa REPII BUDJETIN AUKI kertojan vai esiintyjän diskurssiin eli onko otsikko kokonaisuudessaan kertojan diskurssia vai sisältääkö se myös esiintyjän diskurssia. Samoin lähtökohdaviirkeessä erillään pysyvät ulkopuolisen kertojan ja sisäpuolisen esiintyjän näkökulmat — siinä kertojan näkökulma kohdistuisi hallituksen puhumiseen, hallituksen näkökulma puhuttuun tekemiseen — vuotavat yhteen: sisäpuolisen hallituksen orientaatio ("revimme budjetin auki") muuntuu ulkopuolisen kertojan näkökulmaksi (REPII BUDJETIN AUKI).

Alaotsikkoa lukuunottamatta muut transformaatiot vastaavat juuri tarkasteltua. Ne voidaan kuvata seuraavasti (jätän virkkeen 1 pois, koska se vain toistaa otsikon parilla taustafaktalla höystettyä):

- (7') Aho sanoo, että työeläkemaksujen alentaminen on
 (7) _____ Työeläkemaksujen alentaminen on
 (7') yhä hänen ja keskustan tavoitteena, vaikka hänen
 (7) yhä Ahon ja keskustan tavoitteena, vaikka _____
 (7') mukaansa ammattiyhdistysjohtajat ovatkin ilmoit-
 (7) _____ ammattiyhdistysjohtajat ovat _____
 (7') taneet torjuvansa sen.
 (7) _____ sen torjuneetkin.
 (10') Aho sanoo, että hänen tavoitteenaan on laaja talous-
 (10) _____ Ahon tavoitteena on laaja talous-
 (10') paketti...
 (10) paketti...
 (35') Keskusta ilmoittaa olevansa tuomassa hallitusohjel-
 (35) Keskusta _____ on - - - tuomassa hallitusohjel-
 (35') maan...
 (35) maan...
 (42') Heidi Hautala sanoi jo lauantaia olevansa valmis
 (42) Heidi Hautala _____ oli jo lauantaia valmis tinki-
 (42') tinkimään...
 (42) mään...

Kaikkissa tapauksissa kertoja on jättänyt puheaktiin niin puheena kuin siinä toteutuvana tekona viittaavan aineksen pois, jolloin jäljelle on jäänyt puhuttu teko jo aktuaaliseksi tekemiseksi muuntuena. Esim. virkkeen 35 mukaan keskusta ei vasta sano (puhuminen) olevansa tuomassa (lupaus, uhkaus, varoitus tms.) hallitusohjelmaan maakuntaitsehallintoa vaan jo tosiasiallisesti tuo sitä (kävelee kokoussaliin paketti kourassaan).

Tarkastellaan mutkikkainta tapausta eli virkettä 7 lähemmin. Kertoja on jättänyt siinä kolme esitetyn puheakteiksi identifioivaa osaa pois ('Aho sanoi, että', 'hänen mukaansa' ja 'ilmoittaneet'). Viimeksimainitun poisjättö pyyhkii ay-johdajien puheaktin puheluonteen pois mutta jättää jäljelle aktissa toteutuvan torjuntateon. Drastisempi transformatio on sanojen 'hänen mukaansa' poisjättö. Tällöin ay-johdajien diskurssi, joka kaiken järjen mukaan on (lähtökohtavirkkeessä esitettyyn tapaan) Ahon esittämää 'toisen käden' diskurssia, irtautuu tästä asemastaan ja 'tasavertaistuu' Ahon diskurssin kanssa.

Drastisinta on kuitenkin sanojen 'Aho sanoo, että' poisjättö. Se häivyttää Ahon puheaktin niin puheena kuin siinä toteutuvana lupaustekona, jolloin jäljelle jää puhuttu mutta ei itse puheaktissa toteutuva toiminta, työeläkemaksujen alentamistavoittelu. Seurauksena niin Ahon diskurssi kuin sen kanssa 'tasavertaistunut' ay-johdajien diskurssi-kin vuotavat kertojan diskurssiin ja sisäpuolisten näkökulmat — Ahon tavoitteleva ja ay-johdajien torjuva orientaatio — muuntuvat ulkopuolisen kertojan näkökulmaksi,

joka ei kohdistu puhumiseen vaan puhuttuun toimintaan: siitä emme enää niinkään *kuule* puhumista vaan *alamme nähdä* toimintaa: tavoittelemista ja torjumista.

Esitystä epämääräistävistä transformaatioista mutkikkain sisältyy alaotsikkoon. Sen lähtökohdaksi voidaan rekonstruoida kahden puheaktin epäsuorat esitykset (AO'), jotka kertoja on transformoinut seuraavasti:

- (AO') Uusi hallitus sanoo aikovansa alentaa yhä tel-mak-
 (AO) _____ Tel-maksuja aiotaan yhä
 (AO') suja. Hallituspuolueet puhuivat terveyskeskusmak-
 (AO) alentaa, _____ terveyskes-
 (AO') maksun mahdollisesta esiinnostamisesta.
 (AO) kummaksu _____ nousee esiin?

Transformatio koostuu poisjätöistä, korvaamisista ja yhteensulauttamisesta. Kertoja on jättänyt ensiksikin pois niin esiintyjät kuin esitetyn näiden puheakteiksi identifioivat osat ('Uusi hallitus sanoo', 'Hallituspuolueet puhuivat'), korvannut toiseksi aktiivimuodot passiivimuodoilla (tämä seuraa esiintyjien poisjätöstä) ja sanan 'mahdollisesta' kysymysmerkillä ('aiotaan', 'nousee esiin?') ja sulauttanut lopuksi lähtökohtavirkkeestä jäljelle jääneen yhdeksi virkkeeksi.

Tämän seurauksena alaotsikko käy edellisiä tapauksia vieläkin epämääräisemmäksi. Joutuu ensiksikin kysymään, onko se kertojan vai esiintyjän diskurssia. Sinällään se olisi kertojan diskurssia, koska siinä ei nimetä keitään esiintyjä, joiden diskurssia se voisi olla. Otsikon ja itse uutisen (etenkin virkkeiden 7, 14 ja 15) kontekstissa se kuitenkin esittäytyy parafrasiksi esiintyjien sanomisista — niistähän se sisältönsä saa. Niinpä tältä kannalta se olisi esiintyjien diskurssia.

Kysymys näkökulmista on sekin mutkikas. Lähtökohtavirkeissä asia on selvä: ulkopuolisen kertojan näkökulma kohdistuu esiintyjien puhumisiin, sisäpuolisten esiintyjien näkökulmat taas puhuttuihin asioihin. Koska kertoja on jättänyt alaotsikosta viittauksen puhumisiin pois, näyttäisi ensi alkuun, että siihen ovat jääneet kontekstiyhteyksistä tunnistettavien esiintyjien näkökulmat. Mutta onko näin? Toimijoina esiintyjien näkökulmien tulisi tässä tapauksessa määräytyä kysymyksestä: mitä tehdä. Yritetään sijoittaa alaotsikko osaksi kertomusta, jossa toimija E miettii, mitä tehdä:

"E miettii, mitä tehdä. *Tel-maksuja aiotaan yhä alentaa, terveyskeskusmaksu nousee esiin?"

Alaotsikko ei sovi E:n miettimäksi vastaukseksi kysymykseen, mitä tehdä (siksi merkki * alaotsikon edessä). Täksi sopiakseen sen tulisi olla esim. seuraavassa muodossa:

"E miettii, mitä tehdä. Tel-maksuja pitäisi yhä alentaa, ehkä nostaa terveyskeskusmaksu esiin?"

Jos sisäpuolisen näkökulma määräytyy kysymyksestä, mitä tehdä, ulkopuolisen näkökulma määräytyy tässä tapauksessa kysymyksestä, mitä joku aikoo tehdä. Seuraavasta havaitaan, että alaotsikko sopii — joskin vaivoin — osaksi kertomusta, jossa ulkopuolinen K miettii, mitä E aikoo tehdä:

”K miettii, mitä E aikoo tehdä. Tel-maksuja aiotaan yhä alentaa, terveyskeskusmaksu nousee esiin?”

Alaotsikko sopii kertomukseen vaivoin passiivimuotonsa takia. Siten transformaatio ei ole vain — edellisten tapausten tavoin — muuntanut kontekstiyhteyksistä pääteltävissä olevien sisäpuolisten näkökulmia ulkopuoliseksi näkökulmaksi vaan muuttanut myös tämän kohdetta: se ei kohdistu jonkun aikomuksiin vaan ennakoituun tapahtumiseen. Eli sitä alkaa määrittää ’mitä joku aikoo tehdä’ -kysymyksen asemesta ’mitä on tapahtumassa’ -kysymys. Tämä taas värittää sisäpuolisten esiintyjien näkökulmia: ’mitä tehdä’ -näkökulma alkaa vaikuttaa kuin ulkopuolisten voimien — vaikkapa ns. asiapakkojen — esiintyjille pakottamalta näkökulmalta. Sisä- ja ulkopuolisen näkökulman sauma vuotaa tässä siis hyvin mutkikkaalla tavalla.

Oikeastaan tuli jo todettua, mitä transformaatiosta seuraa puhumisen ja tekemisen suhdetta ajatellen: pyyhkimällä alaotsikosta sen puheaktiluonteen pois ja passivoimalla sen kertoja transformoi kontekstiyhteyksistä tunnistettavien esiintyjien puhumiset ennakoituiksi tapahtumiseksi, jossa tel-maksut tulevat alenemaan ja terveyskeskusmaksu nousemaan esiin kuin omasta voimastaan. Tällainen vaikutelma tosin olisi vielä voimaperäisempi esim. seuraavassa alaotsikossa: ’Tel-maksut alenevat yhä, terveyskeskusmaksu nousee esiin?’. Se todella loisi ”sellaisten esinemäisten abstraktien olioiden tai objektien maailman, jossa niillä on kyky toimia” (Kress & Hodge 1979, 23). Mutta nykyiselläänkin alaotsikossa on tällainen maailma vähintäänkin rakenteilla.¹¹

3. *Radikaalit transformaatiot.* Jäljelle jäänyt osa uutisesta edustaa kertojan omaan diegeettiseen diskurssiinsa sulauttavia radikaaleja transformaatioita. Niitä esimerkkiuutisessa on kahdenlaisia: yhtäältä sellaisia, joissa kertoja on tehnyt esiintyjän puheaktien ja esiintymisen perusteella jonkin tätä koskevan päätelmän (merkitty marginaaliin katkoviivoin), ja toisaalta sellaisia, joissa kertoja esittää esiintyjien puheakteissa sanottua ikään kuin itse tietämännään tekemisenä tai tapahtumisena (merkitty marginaaliin yhtenäisin viivoin). Tarkastellaan näitä lyhyesti.

Esim. virkkeessä 38 kertoja päätelee Kristillisen liiton esiintymisestä, että tämä on ’erittäin sovinnonhaluinen’. Liitto tuskin on itse tätä *expressis verbis* sanonut. Sama pätee virkeeseen 41 ja virkkeen 42 loppuosaan — so. tuskin Heidi Hautala itse on puhunut lausuntojensa pyöri-

misestä ja kelkkansa kääntämisestä vaan kyse lienee kertojan hänen esiintymisensä pohjalta tekemistä päätelmistä.

Loput virkkeistä edustavat kertojan itse tietämännään esittämää toimintaa, tapahtumista tai sellaiseen liittyvää. Otan näistä vain joitakin esimerkkejä. Esim. vaikka virkkeen 32 tieto perusturvauudistuksen kirjaamisesta hallitusohjelmaan lieneekin peräisin jonkun esiintyjän tiedotustilaisuudessa sanomasta, kertoja esittää asian kuin kenenkään avuitta itse tietäisi sen. Samoin kertoja näyttää kenenkään avuitta tietävän, että ydinvoimasta tuskin kirjataan hallitusohjelmaan mitään (virke 28), että vientituen lopettamisesta pystyttäneen sopimaan (virke 31) jne.

Joskin pääosa kertojan itse tietämännään esittämästä tuntuisi olevan peräisin muiden suusta, on uutisessa muutama virke, jotka vaikuttavat kertojan itsensä tuottamalta tiedolta. Esim. virke 27 edustanee kertojan omaa tulkintaa kokoomuksen vaalitappion syistä. Virke 34 siitä, miten talouden synkät näkymät on neuvottelijoiden päähän taottu, tuntuu sekun kertojan yksityisajattelulta, vaikka toki joidenkuiden puheaktit ovat saattaneet antaa siihen aihetta. Edelleen esim. virkkeen 36 ”nähtäväksi jää” -ounastelu lienee sekun kertojan omaa pohdintaa.

Lopuksi

Mitä yhteiskunnallisten toimijoiden puheaktien uutisina realisoituvassa julkisessa ’luennassa’ siis ’tapahtuu’? Esimerkki antaa aiheen olettaa, että tuo ’luenta’ on omiaan häivyttämään puheaktien puheluonnetta, jolloin jäljelle jää akteissa toteutuva tai niissä puheena oleva toiminta. Vaikka esimerkkiuutinen perustuu joukkoon puheakteja, puhepohjaisuus säilyy selvänä vain noin viidesosassa siinä erotetuista virkkeistä ja lauseista. Suunta on siis *puhumisesta toimintaan*.¹²

Tuntuu sinänsä selvältä, miksi näin käy. Toimittajahan suuntautuu työhönsä tiedonvälittäjänä, jolloin puheet eivät useinkaan ole tärkeitä puheina vaan sisältäminään tietoina tapahtuneesta tai tekeillä olevasta.¹³ Tältä kannalta transformaatiot ovat puheaktien sisältämien tietojen tiivistävää kiteytystä. Aktien puheluonteen säilyttävä esitys palvelee tällöin joitakin erityisfunktioita. Sen avulla toimittaja voi kiertää vastuuta silloin kun puheaktiin sisältyvä tieto on

epävarma, kiistanalainen, arvelunomainen jne. (ks. Tuchman 1972 ja 1978). Edelleen joidenkin tietojen esittäminen esiintyjien puheakteihin sisältyvinä autentisoi myös niitä tietoja, jotka kertoja on irrotanut alkuperäisestä puhepohjastaan ja siirtänyt omaan diskurssiinsa. Kolmanneksi puheiden paikoittainen esittäminen puheenvuoroina tai lainauksina elävöittää muuten harmaata uutistekstiä (ks. Salmelin 1967, 60-68).

Joka tapauksessa suuntautuminen tietoon on omiaan transformoimaan uutista sillä tavoin ja niin seurauksin kuin erittelyssä havaittiin. Missä suora ja epäsuora esitys etäännyttävät esiintyjät ja heidän diskurssinsa kertojan diskurssin puskuroimina 'niiden' maailmaan (K. Pietilä & Sondermann 1987, 55), siinä transformaatio alkavat häivyttää esiintyjä ja heidän diskurssiaan näkyvistä; jäljelle jäävät kuitenkin puhutut asiat ja esiintyjien niihin ottamat näkökulmat sitä pitemmälle kertojan diskurssiin sulautuneena tapahtumisen ja toiminnan esityksenä, mitä radikaalimmista transformaatioista on kyse. Tämän myötä kertoja muuttuu etäännyttäjistä lähennyttäjäksi, esiintyjien edushenkilöksi, heidän asiansa ja näkökulmansa 'omakseen ottajaksi', joka tekee niistä jotain 'meidän' maailmassamme välittömästi läsnäolevaa (vrt. mt., 110).

Näkökulmaa esitetyn pohdiskelun ajatukselliseksi tarjoaa Luostarisen (1991, 110) äskettäin esittämä ajatus journalismista tilana,

joka tekee mahdolliseksi erilaisten yhteiskunnallisten puheyhteisöjen kohtaamisen ja yhteenkokoontumisen. Journalistinen taito on interdiskursiivista taitoa, taitoa saada erityiskielet ja -puhetavat keskustelemaan keskenään järkevästi.

Yksi uutinen ei tietenkään sano asiasta sitä eikä tätä. Esimerkki panee silti aprikoimaan Luostarisen ajatusta — viittaahan se siihen, ettei uutiskertoja ole pelkkä keskustelijoita näyttämölle tuova ja heitä keskusteluyhteyksiin asettava 'näyttämömestari'. Pikemmin uutinen on kertojan aktiivisesti tuottama esitys, jossa pohjana

olevat keskustelut ja muut puheaktit pyrkivät — tiedonvälitystehtävän takia — muuntumaan akteissa toteutuvaksi tai niissä puhutuksi toiminnaksi.¹⁴

Jos journalismin haluaa nähdä tilana, se ei mielestäni hahmotu niinkään keskustelu- kuin peli- tai kamppailutilaksi (vrt. K. Pietilä 1989). Ei ole harvinaista, että uutiskertoja transformoi esiintyjien puheaktit esim. heidän väliseensä oteluun tai jotain luonnonvoimaiselta tuntuvaan mahtia vastaan käytävään kamppailuun viittaavaksi toiminnaksi. Esim. *Helsingin Sanomat* (18.10.1991) transformoi tätä kirjoitettaessa julkitulleen Ahon ja Väyrysen talouspoliittisen erimielisyyden otteluksi otsikolla: 'VÄYRYNEN HAASTOI AHON'. Myös esimerkkiuutista voidaan lähestyä näin: sen mukaanhan perusteilla oleva hallitus käy töin ja toimin kamppailua luonnonvoimaista lamapetoa vastaan.

Lähdin alussa siitä, että uutinen on esitys esityksestä. Silti tämä ei — kuten esimerkierittely osoittaa — näy välttämättä selvästi uutisen pinnalta. Pinnalta se näyttäisi ennemminkin olevan sitä, minä sitä on perinteisesti pidetty: siis "selonteko uutisarvoisesta tapahtumasta" (Vehmas 1970, 26). Tiedonvälitystehtävän toteuttaminen on omiaan häivyttämään näkyvistä, että uutiset pohjautuvat esityksiin; silti esitykset jäävät pohjana jäljelle uutistekstiä ristiriitaistavana ja epä-määräistävänä tekijänä.¹⁵ Siten uutinen on kaikkea muuta kuin selvä ja yksinkertainen juttu, vaikka se totunnaisen lukutavan pohjalta siltä näyttäisikin.

Viitteet

1. K. Pietilä ja Sondermann kylläkin lähestyvät kysymystä erään tutkimuskäytännöllisen ongelman ratkaisuyritysten yhteydessä. Osoitautui näet tuon tuostakin vaikeaksi ratkaista, onko lehti uutisen tämä tai tuo osa toimituksen vai ulkopuolisen puhetta. Varsinaiseksi tutkimusongelmaksi ei kysymys heillä kuitenkaan noussut. Kysymystä ovat sivunneet

- muutkin, esim. Glasgow University Media Group (1980, 160-164). Silti esim. Fowler (1991, 230-231) korostaa oikeutetusti, että kysymys on yksi niitä laiminlyötyjä tutkimusongelmia, joihin uutistutkimuksessa pitäisi erityisesti paneutua.
2. Luostarisesta (1991, 110) toimittaja selviytyy eri yhteiskunnallisten "puheyhteisöjen" erityiskielten ongelmasta olettamalla, "että suurin osa erityiskielten erityisyydestä on vaikuttamaan pyrkivää retorista ainesta (..), joka on poistettavissa ja joka pitää poistaa" — näin nuo kielet asettunevat uutisissa paitsi "retorisesti" myös tyylillisesti "samalle viivalle". Fowler (1991, 4) katsoo, että eri lehdet pyrkivät mukauttamaan tyyliään vastaamaan sen yleisön kieltä, jota ne havittelevat lukijoikseen — siten esim. "sanomalehti *Suomi* tyyli on hyvin erilainen kuin *Independentin*, samoin niiden lukijakunnat ovat sosioekonomisesti hyvin erilaiset". Näin ulkopuolisten esitysten tyylit hioutunevat ja yhdenmukaistunevat kunkin lehden oman tyylin mukaisiksi.
  3. Hartley tarkastelee ao. kohdassa tv-uutisia. Diskursioiden ensinäkemältä selväntuntuinen erottuminen niissä saattaa tarkemmassa katsannossa olla iluusiota, jota ylläpitää se, että toimittajat ja monasti ulkopuolisetkin esiintyvät niissä "'omassa persoonassaan'" eli että näemme ja kuulemme heidän "puhuvan 'omalla äänellään'" (Brunsdon & Morley 1978, 61). Tällöin jää helposti huomaamatta, että toimittajien puhe voi sisältää viljaltikin muiden puheen esitystä — ja jopa muodossa, joka tekee vaikeaksi päätellä, kenen sanoista on lopultakin kyse.
  4. Jätän tässä puhtaimman mimeettisen tapauksen eli kertojasta merkkejä sisältämättömän henkilön diskurssin jäljennöksen pois, koska tällaista ei modernista lehti uutisesta juurikaan tavanne. Aikoinaan tätä esitystapaa edustivat lehtien sivuille sellaisinaan painetut esiintyjien puheet (ks. Schudson 1982).
  5. Erityisesti epäsuora esitys on vastaavuuskysymyksen kannalta ongelmallinen. Näet koska esiintyjän osuus on siinä parafrasina, se voi olla pitkältikin kertojan muovaama. Siinä ei siten "ole yksiselitteisen selvää, onko jokin kuvaileva termi pistettävä alkuperäisen puhujan vai puheen raportoijan piikkiin" (Coulmas 1986, 3). Mutta ei lainausmerkein tai repliikkiviivoin suoraksikaan merkitty esitys välttämättä vastaavuutta takaa. Esimerkiksi tästä käy *Iltalehden* tämän kirjoittamisen aikoihin (10.10.1991) julkaisema uutinen KOP:n tappioiden maailmalla herättämistä reaktioista. Etusivulla luki mm.: "Lontoossa arveltiin, että "KOP:n kaapista saattaa löytyä lisää luurankoja". Sisäsvun uutisen otsikkona oli: "Brittisijoittajat: "Päitä putoilee kohta KOP:ssa"". Ingressissä kirjoitettiin: "Brittianalyttikot veikkailevat "päiden putoavan" KOP:ssa lähiaikoina." Leipätekstissä puolestaan luki: "Eräs lontoolainen *analyttikko* arvioi (Kauppa)lehdelle, että "päitä putoaa" ja pelkäsi KOP:n kaapista löytyvän lisää luurankoja.
— Olen erittäin hämmästynyt, ellei KOP:ssa tapahdu muutaman kuukauden sisällä radikaaleja muutoksia, *analyttikko* totesi."
  6. Kuten havaitaan, uutinen sijoittaa saman puheaktin milloin mihinkin suuhun. Esim. lainausmerkein mi-meettiseksi tehty puheakti "KOP:n kaapeista saattaa löytyä lisää luurankoja" kajahtaa ensin kaikkien lontoolaisten yhteisestä suusta (Lontoossa arveltiin...). Leipätekstissä se taas sijoitetaan — tosin epäsuora esitystä transformoimalla — erään analyttikon suuhun ('analyttikko...pelkäsi'). Edelleen kuulemme ensin kaikkien brittisijoittajien kajauttavan yhteisestä suusta: "Päitä putoilee kohta KOP:ssa". Sitten tämän sanovatkin brittianalyttikot, tosin hekin yhdestä suusta. Kolmannessa vaiheessa sanoja supistuu *erääksi* (anonymiksi) lontoolaiseksi *analyttikoksi*. Jää myös kysymään, mahtoiko lopultakaan kukaan puhua sanatarkasti "päiden putoilusta". Sehän saattaa olla kertojan parafraasi siitä, mitä analyttikko sanoi repliikkiviivalla tuntomerkitetyssä puheaktissaan. Muodollisesti suora esitys saattaa siten olla pitkältikin kertojan seipittämää.
  6. McHale (1978, 256) suhtautuu torjuvasti ajatukseen, että fiktiivisissä teksteissä voitaisiin puhua puheaktien transformaatioista, koska henkilöiden diskurssiin esitystavat eivät niissä "ole versioita mistään vaan itsessään 'alkuperäisiä' sikäli että ne antavat kaiken sen, mitä lukija voi koskaan saada tietää siitä 'mitä todella sanottiin'". Toisaalta koska esiintyjien diskurssit uutisissa perustuvat — ainakin periaatteessa — todella sanottuun ja ovat versioita siitä, uutisissa transformaatioista voidaan hyvinkin puhua. Siten katson luvalliseksi esittää esittämäni pohjaksi tuleville, uutiseen — vaikeikään fiktion — päteville tarkasteluille.
  7. Toisin kuin itse tässä ajattelen, Leech ja Short sekä McHale sijoittavat vapaan epäsuoran esityksen suoran ja epäsuoran esityksen väliin.
  8. Toolan (1988, 68) puhuu näkökulman asemesta mieluummin orientaatiosta. Itsestänikin se on käyttökel-poinen — ainakin yhteyksissä, joissa näkökulma-termi tuntuu kömpelöltä.
  9. Joutuu tosin kysymään, voidaanko otsikko ymmär-

tää puhepohjaisen lähtökohdan transformaatioksi. Vastaavanlaisista tiiviisti integroiduista tapauksista puhuessaan Coulmas (1986, 20) korostaa, että vaikka niiden lukeminen ”raportoitua puhetta” edustaviksi saattaa tuntua ”kaukaa haetulta”, silti ”niiden tietyt peruspiirteet ovat yhtäläisiä epäsuoran esityksen kanssa”. Ellei näin olisi, ei otsikolle voisi kehittää puheaktin epäsuoran esityksen muotoista lähtökohtaa. Esim. McHalen (1978, 259) diegeettisestä tiivistyksestä eli puhtaasta kertojan kerronnasta esittämän esimerkin kohdalla tämä ei ole mahdollista (merkki * osoittaa siitä alkavan jakson mahdottomaksi):

Charlie sanoi *alkavansa hiukan giniä kitusiinsa saatuaan ensi kertaa eläissään kertoa sotajuttuja.

10. Huomattakoon, ettei suomen kielessä ole futuurille omaa ’virallistettua’ muotoaan. Eli otsikon voisi lukea myös futurina, jolloin uusi hallitus ei sen mukaan vielä olisi siirtynyt vaan vasta siirtymässä ’sanoista tekoihin’.
11. Tietysti voi ajatella, että näin korostuu Marxin ajatus talouden mykistä pakoista toiminnan viimekätisenä määrittäjänä.

Tässä yhteydessä on tarpeen sanoa joku sana esitettyjen transformaatioiden suhteesta vapaaseen epäsuoraan esitykseen — semminkin kun aiemmin (Pietilä 1991a ja 1991b) olen ajatellut, että uutisissa kohdat, joissa kertojan ja esiintyjän diskurssien raja hämärtyy, edustavat uutisteksteille ominaisen vapaan epäsuoran esityksen muotoja. Erittely osoittaa tämän ajatuksen ongelmalliseksi. Näet esimerkkiuutisen yhdessäkään kohdassa esitys ei vastaa kirjallisuudentutkimuksessa vapaana epäsuorana esityksenä pidettyä. Nähdäkseni olennaisin tuntomerkki sille on, että muodollisesti oman diskurssinsa puitteissa kertoja ’astuu’ sisäpuolisen henkilön asemaan, ’eläytyy’ tämän tuntemuksiin, ajatuksiin jne. (niitä tukevassa, ironisoivassa tms. mielessä) ja kertoo asioista ikään kuin tämän näkökulmasta (tästä esitysvasta kirjallisuudessa ks. esim. Vološinov 1990, 166-186; Hernadi 1972, 187-205; McHale 1978; Leech & Short 1981; 326-335; Bal 1985, 137-149; Tammi 1985, 61-76 ja 1986; Coulmas 1986; Kallioski 1987; Cohan & Shires 1988, 94-104; Genette 1988, 50-63 ja Toolan 1988, 119-137; joitakin — mielestäni ongelmallisia — näkökohtia sen esiintymisestä uutisissa ovat esittäneet Glasgow University Media Group 1980, 160-164 sekä Roeh & Nir 1990). Esimerkkiuutisessa sitä lähimmäksi tulee alaotsikon jälkimmäinen lause ’terveyskeskusmaksu nousee

esiin?’. Itse asiassa jos alaotsikko olisi esim. muodossa ’Tel-maksuja pitäisi yhä alentaa, terveyskeskusmaksu nousee esiin?’, se olisi vapaata epäsuoraa esitystä. Koska kertoja ei tarkastelluissa transformaatioissa ’astu’ esiintyjien asemaan vaan päinvastoin muuntaa näiden omista sisäpuolisen näkökulmistaan esittämän ulkopuolisesta tarkkailuasemasta näkyväksi toiminnaksi ja tapahtumiseksi, esitys po. kohdissa on jotain muuta kuin vapaata epäsuoraa; siten erittely tukee Coulmasin (1986, 10) ajatusta, ettei diskurssien ja näkökulmien sulauttamista tule pitää tämän esitystavan yksinoikeutena. Sen pohtiminen, mitä esitystapaa kuvatut transformaatiot edustavat, saa jäädä tonnemmaksiksi.

12. Fowlerin (1991, 46-65) mukaan journalistiselle diskurssille on ominaista pyrkimys puheenomaisuuteen. Tällä hän ei kuitenkaan tarkoita, että siinä utterasti lainattaisiin esiintyjien puhetta vaan että siinä asioista on tapana kertoa jutustelevampaan sävyyn kuin virallistyyteissä yleensä.
13. Tiedonvälitysnäkökulmasta tässä artikkelissa omaksuttu lähestymistapa saattaaakin tuntua varsin oudolta, ehkä jopa epäasianmukaiselta.
14. Itse asiassa uutisen voi mieltää sen tapaiseksi edelleen kerronnaksi, jota me kanssaihmisistä juoruillesamme useinkin harrastamme. Siinähan monasti esim. se, mitä joku on kertonut meille aikeistaan, muuttuukin jo tekemiseksi: ”Tiedätkös, mitä se ja se nyt tekee. Sitä ja sitä.” Muutamme vaivatta jonkun sanomiset niissä puhutuksi tekemiseksi jne. Kaiken kaikkiaan: toimimme usein uutiskertojan tavoin. — Esim. Park (1981, 24-25) on katsonut, että juorut ja uutiset ovat ’samaa sukukuntaa’. Tosin hän ei tällöin kiinnittänyt huomiota niiden mahdolliseen esitysvalliseen samankaltaisuuteen vaan niiden toisiaan vastaaviin funktioihin.
15. Jos havainto uutistekstin pohjimmaisesta epämääräisyydestä ymmärretään kritiikiksi, sama kritiikki pätee kaikkeen muiden puhetta käsittelevään asiaproosaan — siten myös tähän artikkeliinkin.

Kirjallisuus

- AUSTIN, J.L. How to Do Things with Words. Oxford, Clarendon Press 1962.
- BAL, M. Narratology: Introduction to the Theory of Narrative. Toronto: Toronto University Press 1985.
- BRUNSDON, C. & MORLEY, D. Everyday Television: ’Nationwide’. London, British Film Institute 1978.
- COHAN, S. & SHIRES, L. Telling Stories. New

- York/London, Routledge 1988.
- CONNELL, I. *Television News and the Social Contract*. Teoksessa: HALL, S. et al. (eds.). *Culture, Media, Language*, 139-156. London, Hutchinson 1980.
- COULMAS, F. *Reported Speech: Some General Issues*. Teoksessa: COULMAS, F. (ed.). *Direct and Indirect Speech*. 1-28. Berlin, Mouton de Gruyter 1986.
- DOLEZEL, L. *The Typology of the Narrator*. Teoksessa: *To Honor Roman Jakobson*, vol. 1, 541-552. The Hague/Paris, Mouton 1967.
- FOWLER, R. *An Introduction to Transformational Syntax*. London/Henley, Routledge & Kegan Paul 1971.
- FOWLER, R. *Understanding Language*. London/Boston, Routledge & Kegan Paul 1974.
- FOWLER, R. *Language in the News*. London/New York, Routledge 1991.
- FOWLER, R. et al. *Language and Control*. London, Routledge & Kegan Paul 1979.
- GENETTE, G. *Narrative Discourse*. Oxford, Basil Blackwell 1980.
- GENETTE, G. *Narrative Discourse Revisited*. Ithaca/New York, Cornell University Press 1988.
- GLASGOW UNIVERSITY MEDIA GROUP. *More Bad News*. London, Routledge & Kegan Paul 1980.
- HARTLEY, J. *Understanding News*. London/New York, Methuen 1982.
- HERNADI, P. *Beyond Genre*. Ithaca/London, Cornell University Press 1972.
- KALLIOKOSKI, J. *Kaunokirjallinen teos tekstien kosmoksessa*. KTSV 41, 1987, 179-198.
- KRESS, G. & HODGE, R. *Language as Ideology*. London, Routledge & Kegan Paul 1979.
- LEECH, G.H. & SHORT, M.H. *Style in Fiction*. London/New York, Longman 1981.
- LODGE, D. *Diegesis and Mimesis in Modern Fiction*. Teoksessa: MORTIMER, A. (ed.). *Contemporary Approaches to Narrative*. Spell, Swiss Papers in English Language and Literature 1, 89-108. Tübingen, Gunter Narr Verlag 1984.
- LUOSTARINEN, H. *Interdiskursiivisen ihmeen jäljillä*. *Tiedotustutkimus*, 14(1991):3, 109-112.
- MASTERMANN, L. *Medioita oppimassa*. Helsinki, KSL 1989.
- McHALE, B. *Free Indirect Discourse: A Survey of Recent Accounts*. PTL, 3(1978):2, 249-289.
- OKKONEN, A. *Toimittajan työ I*. Hämeenlinna, Karisto 1974.
- PARK, R. *Sanomalehden luonnonhistoria*. *Tiedotustutkimus*, 4(1981):2, 21-33. (Ilm. alunp. 1923)
- PIETILÄ, K. & SONDERMANN, K. *Luonnoksia joukkoviestinnän sosiologisen tutkimuksen metodeiksi*. Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja, B:50, 1987.
- PIETILÄ, K. *Julkisuus on peli eikä peili*. *Politiikka*, 31(1989):1, 34-44.
- PIETILÄ, V. *Beyond the News Story*. *European Journal of Communication*, 6(1991):4 (ilmestyy).
- PIETILÄ, V. *Onko narratologia vihreämpää aidan journalistiselta puolelta?* KTSV 45, 1991 (ilmestyy).
- ROEH, I. & NIR, R. *Speech Presentation in Israeli Radio News*. *Text*, 10(1990):3, 225-244.
- SALMELIN, P. *Uutinen ja lehtimies*. Helsinki, Tammi 1967.
- SCHUDSON, M. *The Politics of Narrative Form*. *Daedalus*, 111(1982):4, 97-112.
- SEARLE, J. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge, Cambridge University Press 1969.
- SELUCKY, K. *News, Narrative and the Quebec Referendum*. Paper presented at the IAMCR Congress in Prague 27.8.-3.9.1984.
- TAMMI, P. *Kertoja tekstin hierarkkisessa rakenteessa*. KTSV 35, 1983, 37-53.
- TAMMI, P. *Problems of Nabokov's Poetics*. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae*, ser. A, tom. 231, 1985.
- TAMMI, P. *Kertojan ja henkilön diskurssista*. KTSV 40, 1986, 25-61.
- TOOLAN, M.J. *Narrative: A Critical Linguistic Introduction*. London/New York, Routledge 1988.
- TUCHMAN, G. *Objectivity as a Strategic Ritual*. *American Journal of Sociology*, 77(1972):4, 660-679.
- TUCHMAN, G. *Making News*. New York, The Free Press 1978.
- VEHMAS, R. *Lehdistööppi*. Porvoo/Helsinki, WSOY 1970.
- VOLOŠINOV, V. *Kielen dialogisuus*. Tampere, Vastapaino 1990. (Ilm. alunp. 1929)